

14. 1. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Ochrana spotřebitele v rozhodovací praxi finančního arbitra

V rámci tohoto článku se budeme primárně věnovat sporům mezi spotřebitelem a věřitelem nebo zprostředkovatelem při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru nebo jiného úvěru, zápůjčky či obdobné finanční služby (dále jen „Poskytovatel“), a to podle ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) zákona č. [229/2002](#) Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZFA“). V současné době se jedná o Poskytovatele, kteří musí disponovat licencí udělenou ČNB k poskytování spotřebitelských úvěrů.

Otázka licencí je už ve své podstatě vyřešena, nyní se musíme zaměřit na problematiku smluv o spotřebitelském úvěru, která je spolu s podmínkami jejich poskytování upravena v zákoně č. [257/2016](#) Sb., o spotřebitelském úvěru (dále jen „ZSÚ“).

Pravomoc finančního arbitra

Finanční arbitr je orgán mimosoudního řešení spotřebitelských sporů na finančním trhu. Má pravomoc rozhodovat spory mezi spotřebitelem a subjekty vyjmenovanými v ustanovení § 1 odst. 1 ZFA. Výše uvedené spory taktéž spadají do pravomoci civilních soudů. V řízeních před finančním arbitrem dle ZFA se postupuje i podle správního řádu.

Finanční arbitr rozhoduje ve věci samé nálezem a opravným prostředkem proti tomuto jsou námitky. Rozhodnutí o námitkách je konečné, avšak podle ustanovení § 244 odst. 1 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „OSŘ“), lze tutéž věc projednat na základě žaloby v občanském soudním řízení podle části páté OSŘ.

Posuzování úvěruschopnosti spotřebitele podle § 86 ZSÚ

ZSÚ klade na Poskytovatele před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru či změnou závazku takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a to v souladu s ustanovením § 86 odst. 1 ZSÚ. Jedná se o povinnost spočívající v získávání nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací od spotřebitele, z databáze či jiných zdrojů umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele. Výše specifikované požadavky na posuzování úvěruschopnosti jsou konkretizovány v nálezech finančního arbitra.

Jedná se např. o **nález ze dne 28.5.2018 č.j. FA/SR/SU/1192/2017 - 20** „*Při získávání relevantních informací za účelem posouzení úvěruschopnosti spotřebitele by měl věřitel vycházet jak z informací dodaných spotřebitelem, tak z informací, které získává z jiných dostupných zdrojů při*

respektování principu přiměřenosti nejvýše v rozsahu nezbytně nutném pro splnění této své povinnosti při maximálním respektování spotřebitelových práv na ochranu jeho osobních údajů. Je povinností věřitele takto získané informace shromáždit, vyhodnotit jejich dostatečnost a rozhodnout, zda a které informace je nezbytné dále ověřovat, popř. jejich znalost prohlubovat. Povinností věřitele je mj. nahlédnout i do databází shromažďujících informace o již existujících úvěrových vztazích spotřebitele, pokud lze ze shromážděných informací usuzovat, že spotřebitel již byl nebo stále je v jiném úvěrovém vztahu. Je-li věřitelem banka, je na místě, aby při zkoumání výdajů spotřebitele věřitel hodnotil i informace z databází shromažďujících informace o nebankovních úvěrových vztazích; nebankovní věřitel pak může informace o spotřebitelových bankovních úvěrech získat např. pomocí spotřebitele. Za dostatečné se považují pouze takové informace opřijmech a výdajích spotřebitele, ze kterých je věřitel schopný získat objektivní obraz o jeho finanční situaci.“

Poskytovatel musí v souladu se ZSÚ zajistit dostatek informací sloužících k ověření úvěruschopnosti od spotřebitele či z bankovních či nebankovních databází, zejména z databáze Bankovního registru klientských informací, Nebankovního registru klientských informací nebo z registru zájmového sdružení právnických osob SOLUS, apod.

Výše uvedené tak bylo potvrzeno i finančním arbitrem, a to v **rozhodnutí o námitkách ze dne 21. 6. 2018 č.j. FA/SR/SU/1192/2017 - 24** „*Finanční arbitr dále, jak podrobně rozvedl v Nálezu, opakuje, že Instituce při sjednávání závazku ze Smlouvy o zápůjčce toliko ověřovala (ne)existenci exekučně vymáhaných závazků Navrhovatele a to, že vůči Navrhovateli nebylo zahájeno insolvenční řízení, přičemž s odbornou péčí nezjišťovala existenci dalších závazků Navrhovatele. Výdajovou stránku rozpočtu Navrhovatele neověřovala Instituce vůbec. Pokud jde o námitku Instituce, že žádný právní předpis nestanovuje, do kterých informačních databází o bonitě a důvěryhodnosti spotřebitele, Instituce by měla v rámci své odborné péče při posuzování schopnosti spotřebitelů splácet spotřebitelský úvěr vyvinout maximální úsilí k získání informací o dalších možných závazcích spotřebitele. Za tímto účelem si tak Instituce mohla nechat předložit výpisy z informačních databází přímo od Navrhovatele, pokud nevyžadovala doložení výpisu z běžného bankovního účtu. Teprve potom tak mohla získat dostačující informace o jiných závazcích Navrhovatele a zhodnotit, zda při zohlednění jeho dalších závazků budou jeho příjmy postačovat k tomu, aby mohl řádně dostát svým závazkům ze Smlouvy o zápůjčce.“*

V případě, že Poskytovatel vychází pouze z údajů poskytnutých ze strany spotřebitele, aniž by si tyto ověřil, dostává se do situace, kdy v řízení před finančním arbitrem nemusí unést své břemeno důkazní, protože podle ZSÚ je právě na Poskytovateli, aby s odbornou péčí podle ustanovení § 75 ZSÚ posoudil úvěruschopnost spotřebitele, což zahrnuje nejen myšlenkový proces posouzení údajů poskytnutých spotřebitelem, ale i opatření si podkladů sloužících k ověření těchto tvrzení podle ustanovení § 86 ZSÚ.

Následky nesplnění povinnosti na straně Poskytovatele podle § 87 ZSÚ

Pakliže Poskytovatel nesplní svoji povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele vyplývající z ustanovení § 75 a 86 ZSÚ a následně dojde k uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru, stává se takto uzavřená smlouva smlouvou neplatnou. V tomto případě má takové nesplnění povinnosti za následek absolutní neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru, a to dle ustanovení § 588 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „OZ“). Obecně platí, že právní jednání, které je absolutně neplatné, je neplatné již od počátku a smluvní strany jsou si povinny vrátit poskytnuté plnění. S ohledem na absolutní neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru tak plnění, které si Poskytovatel a spotřebitel mezi sebou poskytli, představuje plnění z neplatného právního jednání, přičemž takové plnění je bezdůvodným obohacením ve smyslu ustanovení § 2991 odst. 2 OZ, které jsou si smluvní strany povinny podle ustanovení § 2993 OZ vzájemně vydat.

Konkrétně se tedy jedná o povinnost spotřebitele vydat Poskytovateli jistinu oproti povinnosti Poskytovatele vydat spotřebiteli veškeré poplatky a úroky, které Poskytovateli spotřebitel zaplatil v souvislosti se smlouvou o spotřebitelském úvěru, včetně úroků z prodlení.

Obdobně se k výše uvedenému vyjádřil finančním arbitrem ve svém **nálezu ze dne 16. 5. 2018 č.j. FA/SR/SU/1755/2016 - 11** a ačkoliv se jednalo o předchozí právní úpravu spotřebitelských úvěrů, závěry o absolutní neplatnosti smlouvy jsou v tomto případě shodné. „*Finanční arbitř však již v řízení vedeném pod sp. zn. 501/SU/2013 v nálezu ze dne 18. 3. 2015, evid. č. FA/2830/2015, potvrzeném rozhodnutím o námitkách ze dne 9. 6. 2015, evid. č. FA/6273/2015, přičemž o žalobě směřující proti tomuto rozhodnutí rozhodl Okresní soud ve Vsetíně rozsudkem ze dne 3. 5. 2016, č. j. 17 C 70/2015-56, kterým žalobu zamítl, a který byl potvrzen rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. 6. 2017, č. j. 8 Co 88/2017-97, dovedil, že následkem porušení povinnosti vyplývající z § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru ve znění účinném před Novelou, posoudit před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru úvěruschopnost spotřebitele s odbornou péčí, je absolutní neplatnost takové smlouvy ve smyslu § 39 starého občanského zákoníku, podle kterého „[n]eplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům“. Absolutní neplatnost nastává přímo ze zákona a znamená neplatnost právního úkonu od samého počátku, na právní úkon se tedy hledí jakoby nikdy nevznikl a účastníkům z tohoto právního vztahu nevznikají žádná práva ani povinnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2221/2013).“*

Důležité je také zmínit tříletou promlčecí lhůtu, ve které může spotřebitel uplatnit námitku neplatnosti, a to ode dne uzavření smlouvy, což vyplývá z ustanovení § 87 odst. 1 ZSÚ „Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy.“ Tato námitka může být uplatněna v řízení před finančním arbitrem či civilním soudem.

Sankce vůči Poskytovateli podle § 17a ZFA

V případě, že finanční arbitř, byť i jen z části, vyhoví návrhu spotřebitele/navrhovatele, uloží Poskytovateli sankci, která činí 10% z částky, kterou je Poskytovatel povinen podle nálezu zaplatit spotřebiteli, avšak pokud je takto vypočtená sankce nižší než 15.000,- Kč, je finanční arbitř povinen uložit sankci právě ve výši 15.000,- Kč. Tato sankce je příjmem státního rozpočtu.

Mgr. Lukáš Pospíšil,
advokátní koncipient

JUDr. Jakub Dohnal, Ph.D.,
advokát, partner

V Jámě 699/1
110 00 Praha 1

Tel.: +420 910 058 058
e-mail: office@arws.cz

1. Rozhodnutí finančního arbitra č. j. FA/SR/SU/1192/2017 - 20 ze dne 28. 5. 2018
2. Rozhodnutí finančního arbitra č. j. FA/SR/SU/1192/2017 - 24 ze dne 21. 6. 2018
3. Rozhodnutí finančního arbitra č. j. FA/SR/SU/1755/2016 - 11 ze dne 16. 5. 2018
4. Zákon č. [257/2016](#) Sb., o spotřebitelském úvěru

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)